

CUMHURİYET'İN İLK YILLARINDA TARİH VE SPOR: MİLLÎ KİMLİK VE İDEOLOJİK İNŞA SÜRECİ

Dr. Öğretim Üyesi Şengül BÜYÜKBOYACI

Süleyman Demirel Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Bölümü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ABD

Orcid: 0000-0002-1683-294X

Mail: sengulbuyukboyaci@sdu.edu.tr

(Received: 24 November 2024, Accepted: 26 November 2024)

ATIF/REFERENCE: Büyükboyacı, Ş. (2024). Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Tarih Ve Spor: Millî Kimlik Ve İdeolojik İnşa Süreci. *International Journal of Advanced Natural Sciences and Engineering Researches*, 8(10), 224-237.

Özet-Bu araştırma, Cumhuriyet'in ilk yıllarında tarih ve sporun bir arada ele alınarak millî kimlik inşasında nasıl bir rol üstlendiğini analiz etmektedir. 1923-1938 yılları arasında, tarih ve spor, modernleşme ve ulus-devlet inşası sürecinde eğitim ve kültür politikalarının merkezinde yer almıştır. Türk Tarih Tezi, ulusal kimliği güçlendirmek için geçmişin köklü medeniyet birikimini vurgularken; spor, modern bireyler yetiştirmenin ve uluslararası alanda Türkiye'nin prestijini artırmanın bir aracı olarak değerlendirilmiştir.

Araştırma, geleneksel Türk sporlarından (güreş, cirit, okçuluk) modern spor branşlarına (jimnastik, futbol, atletizm) kadar geniş bir çerçevede sporun millî kimlik inşasındaki işlevini ele alır. Beden eğitimi müfredatında yer alan bu sporlar, genç nesillerin fiziksel dayanıklılığını artırırken aynı zamanda tarihî mirasla gurur duygularını sağlamıştır.

Ayrıca, Türkiye'nin 1924 Paris Olimpiyatları ve 1936 Berlin Olimpiyatları gibi uluslararası etkinliklere katılımı, sporun modern bir ulus-devlet olarak Türkiye'nin kimliğini dünyaya tanıttığı stratejik bir alan olduğunu göstermektedir. Cumhuriyet'in spor politikaları, kadınların spora katılımını teşvik ederek modernleşme sürecine toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifini de entegre etmiştir.

Sonuç olarak, bu makale, tarih ve sporun bütüncül bir yaklaşımla ulus inşası ve modernleşme süreçlerinde nasıl bir araç olarak kullanıldığını gözler önüne sermekte ve bu bağlamda yeni araştırma alanlarına kapı aralamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Atatürk, Cumhuriyet Dönemi, Millî Kimlik İnşası, Türk Tarih Tezi, Spor Ve Modernleşme.

I. GİRİŞ

1920'li ve 1930'lu yıllarda Türkiye'nin siyasal iktidarı, ulusal kimlik inşasını öncelikli bir proje olarak ele almıştır. Türk etnik kimliği temelinde şekillenen bu proje kapsamında, oldukça köklü ve radikal adımlar atılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde teorik ve pratik düzeyde belirginleşen Türkçülük politikaları, Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte kurucu kadro tarafından sistematik ve planlı bir şekilde hayata geçirilmiştir. Bu süreçte, bir yandan "redd-i miras" anlayışıyla eski rejimin izleri silinmeye çalışılmış, diğer yandan da farklı etnik grupları Türk kimliği çatısı altında birleştirme politikası benimsenmiştir. Ulus devlet anlayışının bir gereği olarak, siyasal iktidar ortak mitler etrafında bir "hayali cemaat" (Anderson, 2020) oluşturmayı hedeflemiştir. Bu doğrultuda, toplumsal hayatın dil, günlük yaşam pratikleri, ekonomi, siyasal düşünceler, sanat, edebiyat, eğitim ve spor gibi doğrudan ya da dolaylı şekilde etkilenebilecek tüm alanları yeniden düzenleme çabası içine girmiştir (Üstel, 2016).

Cumhuriyet'in ilk yıllarında, millî kimliğin inşası ve modernleşme süreci, tarih yazımı ve spor politikaları gibi farklı alanların bir araya geldiği bütüncül bir ideolojik çabayla şekillenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı İmparatorluğu'nun çözülme döneminde kaybedilen toplumsal birlik ve ulusal aidiyet duygusunu yeniden inşa etmek amacıyla, tarih ve spor gibi iki önemli aracı etkin bir şekilde kullanmıştır. Bu süreç, aynı dönemde birçok ulus-devletin modernleşme ve kimlik inşası için benzer yöntemler uyguladığı küresel bir eğilimle paralellik göstermektedir.

Örneğin, Almanya'da 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında, Turnen hareketi adı verilen spor etkinlikleri, güçlü bir Alman kimliği oluşturmayı hedeflemiştir. Friedrich Ludwig Jahn liderliğinde başlayan bu hareket, gençlere millî bilinç kazandırmak ve fiziksel dayanıklılık sağlamak amacıyla organize edilmiştir (Senn, 1999). Almanya'da spor, ulusal dayanışmayı artırmak ve modern bir ulus yaratmak için tarihsel anlatılarla bütünleşmiştir.

Benzer şekilde, İtalya'da Benito Mussolini yönetimi altında spor ve beden eğitimi, güçlü ve disiplinli bireyler yetiştirme hedefiyle devlet politikalarının bir parçası haline gelmiştir. Mussolini rejimi, spor organizasyonlarını yalnızca fiziksel gelişim için değil, aynı zamanda faşist ideolojiyi topluma benimsetmek ve uluslararası arenada millî prestij sağlamak amacıyla kullanmıştır (Dündar, 2019). Bu süreç, İtalya'da sporun ve tarihin, ulusal kimliği pekiştiren ve siyasi hedeflere hizmet eden araçlar olarak nasıl işlediğini göstermektedir.

Sovyetler Birliği de tarih yazımı ve spor politikalarını ideolojik bir araç olarak kullanan ülkelerden biridir. Sovyetler, sporun kolektif ruhu ve işçi sınıfı bilincini güçlendirmek için halk sporlarını yaygınlaştırmış ve tarih yazımını sosyalist devrimin haklılığını vurgulayan bir çerçevede yeniden şekillendirmiştir (Riordan, 1980). Sovyetler Birliği'ndeki bu strateji, devletin ideolojisini yaymanın bir yolu olarak sporun nasıl kullanıldığını gözler önüne sermektedir.

Türkiye Cumhuriyeti, bu küresel eğilimlerden ilham alarak, bir yandan Türk Tarih Tezi ile ulusun köklü ve görkemli bir geçmişe sahip olduğu fikrini pekiştirirken, diğer yandan spor politikalarıyla modern, güçlü ve disiplinli bireyler yetiştirerek millî kimlik inşasını desteklemiştir. Bu makale, 1923-1938 yılları arasında Türkiye'de tarih ve sporun ulusal kimlik oluşturmadaki rolünü analiz ederken, bu iki alanın uluslararası bağlamdaki yansımalarını da incelemeyi amaçlamaktadır.

1.1.Araştırmanın Amacı

Bu makale, Cumhuriyet'in ilk yıllarında (1923-1938) tarih ve sporun bir arada ele alınarak millî kimlik inşasında nasıl bir araç olarak kullanıldığını incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, Türk Tarih Tezi ve dönemin spor politikalarının ulusal kimlik oluşturma sürecindeki rolünü; eğitim, kültür ve toplumsal modernleşme çabalarına olan etkilerini analiz etmeyi hedefler. Ayrıca kadınların spora katılımı ve sporun toplumsal cinsiyet eşitliği üzerindeki yeri de incelenmektedir.

II. YÖNTEM

Araştırma, nitel araştırma yöntemi kullanılarak hazırlanmıştır. Literatür taraması yöntemiyle, erken Cumhuriyet döneminde tarih ve spor politikalarının ideolojik temellerini, eğitim müfredatındaki yansımalarını ve uluslararası etkilerini inceleyen akademik çalışmalar değerlendirilmiştir. Bu dönemi konu alan akademik makaleler, tarihsel analizler, eğitim ve spor üzerine yapılmış ikincil kaynaklar temel alınmıştır.

Bu yöntem çerçevesinde, sporun millî kimlik inşasındaki işlevleri, geleneksel ve modern spor dallarının eğitim ve kültür politikalarındaki rolü ile kadınların spordaki yeri, literatürdeki örnekler üzerinden analiz edilmiştir. Çalışma hem yerel hem de uluslararası düzeyde sporun ulusal kimlik ve modernleşme bağlamındaki etkilerini tartışmayı amaçlamaktadır.

III. TÜRK TARİH TEZİ VE İDEOLOJİK TEMELLER

Cumhuriyet'in ilk yıllarında, özellikle Atatürk'ün önderliğinde, millî kimlik inşasının temelleri atılmaya başlanmış ve bu süreçte tarih yazımı önemli bir araç olarak kullanılmıştır. Türk Tarih Tezi, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün vizyonuyla şekillenen ve Türk milletinin geçmişini yeniden tanımlamayı amaçlayan bir ideolojik çerçeve olarak ortaya çıkmıştır. Tez, tarihsel bir perspektifte Türk milletinin büyük bir medeniyet geçmişine sahip olduğunu vurgularken, modern Türkiye'nin temellerinin de bu geçmişe dayandığını iddia etmiştir (Koşay, 1980).

Türk Tarih Tezi, özellikle 1930'ların başında, Türk Tarih Kurumu'nun kurulmasıyla birlikte sistematik bir şekilde gündeme gelmiştir. Bu dönemde, Türk tarihinin bilinçli olarak "gerçekleştirilmiş" bir ulusal kimlik projesi olarak yeniden yazılmasına dair çalışmalar başlatılmıştır. Hamit Zübeyr Koşay, Afet İnan, Hüseyin Nihal Atsız gibi önemli tarihçiler, Türk Tarih Tezinin teorik altyapısını geliştiren ve destekleyen akademik figürler arasında yer almıştır (Akşit, 2003). Atatürk, Türk milletinin yalnızca Orta Asya'dan Anadolu'ya göç eden bir halk olarak değil, dünya tarihinin önemli medeniyetlerini kurmuş bir ulus olarak kabul edilmesini istiyordu. Bu perspektif, Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında egemen olan Batılılaşma ve Osmanlı mirası arasındaki ideolojik çatışmaların bir çözümü olarak da görülebilir.

Türk Tarih Tezi, yalnızca tarihsel bir araştırma yaklaşımı değil, aynı zamanda millî bir kimlik inşa etme çabası olarak şekillendi. Bu tez, Türk milletinin Orta Asya'dan gelen ve dünya tarihine damgasını vuran bir halk olduğunu vurgulamış, böylece halk arasında millî gururun pekişmesine yardımcı olmuştur. Tez, Türkleri, yalnızca Orta Asya'da yaşamış bir halk olarak tanımlamakla kalmamış, aynı zamanda antik uygarlıklara da katkı sağlamış bir medeniyet olarak konumlandırmıştır. Bu ideolojik yaklaşım, bir yandan Batı'nın egemenliğini sorgulayan bir bağımsızlık duygusu yaratırken, diğer yandan toplumu birleştiren ortak bir kimlik oluşturmayı hedeflemiştir (İnönü, 2015).

Özellikle Türk tarihinin kökenleri, Türklerin tarihteki katkıları ve Türk milletinin büyük medeniyet geçmişi anlatılarak, Türk halkının "dünyanın lider milleti" olma potansiyeli vurgulanmıştır. Bu çerçevede, millî tarih yazımının gücü, yalnızca akademik bir faaliyet olmanın ötesinde, toplumsal bir ideolojik projeye dönüşmüştür.

Türk Tarih Tezinin bir diğer önemli boyutu, tarih yazımının millî değerleri güçlendirmek amacıyla sistemli bir şekilde kullanılmasıdır. Erken Cumhuriyet dönemi, batılılaşma ve Osmanlı mirası arasında bir denge kurmaya çalışırken, geçmişin yeniden yorumlanması önemli bir yer tutmuştur. Bu anlamda, tarih ders kitapları, dergiler ve çeşitli yayımlar aracılığıyla Türk milliyetçiliği güçlendirilmiş, halkın geçmişe dönük gurur duygusu artırılmaya çalışılmıştır (Koşay, 1980).

Özellikle tarihi figürlerin yeniden değerlendirilmesi, millî değerlerle örtüşen şekilde yeniden şekillendirilmiştir. Örneğin, Osmanlı dönemi ve Selçuklu dönemi tarihçiliği, halkı yalnızca bir "İmparatorluk mirası"na sahip olma düşüncesine hapsedmektense, bu medeniyetlerin devamı olarak yeni Türk devletinin yüceltilmesini amaçlamıştır. Bu yaklaşımda, tarihsel figürlerin Türk kimliğiyle ilişkilendirilmesi ve Türk halkının tarihsel katkıları ön plana çıkmıştır.

IV. TARİH VE MODERNLEŞME İLİŞKİSİ

Cumhuriyet'in erken döneminde, modernleşme süreci ve ulus-devlet inşasında tarih disiplinine özel bir önem verilmiştir. Tarih, yalnızca geçmiş anlamak için bir araç olarak değil, aynı zamanda modern ulusal kimliği ve ideolojiyi şekillendiren bir alan olarak konumlanmıştır. Bu bağlamda, Atatürk'ün tarih anlayışı, millî değerleri pekiştirme ve modernleşme çabalarını destekleme işlevi görmüştür (Akşit, 2003).

Modern ulus-devlet inşasında tarih, geçmişin yeniden yorumlanarak toplumun kolektif bir kimlik etrafında birleştirilmesi için bir araç olarak kullanılmıştır. Türk Tarih Tezi, bu sürecin en somut örneklerinden biri olarak dikkat çekmektedir. Bu tez, Türk milletinin yalnızca modern Türkiye Cumhuriyeti ile değil, aynı

zamanda insanlık tarihinin erken dönemlerinden itibaren büyük bir medeniyet geçmişine sahip olduğunu iddia etmiş ve bu söylem, ulusal gururu artırmak amacıyla yaygınlaştırılmıştır (Koşay, 1980).

Tarih disiplininin işlevi yalnızca geçmişi yeniden inşa etmekle sınırlı kalmamış, aynı zamanda modernleşme ideolojisini topluma benimsetmek için bir araç olarak da kullanılmıştır. Örneğin, Osmanlı İmparatorluğu'nun çözülme döneminde tarih yazımında ağırlık kazanan İslami temalar, Cumhuriyet döneminde yerini laik bir perspektife bırakmış ve Türk kimliğinin seküler temellerle yeniden inşasına katkı sağlamıştır (İnönü, 2015). Bu değişim, tarih anlatılarının ideolojik bir araç olarak kullanılmasının önemini ortaya koymaktadır.

Cumhuriyet'in erken döneminde tarih ders kitapları, millî bilinci ve ulusal dayanışmayı güçlendirmek amacıyla tasarlanmıştır. Bu kitaplarda, Türk milletinin üstün bir geçmişe sahip olduğu ve dünya medeniyetlerine katkı sağladığı yönündeki vurgu dikkat çekmiştir. Örneğin, 1931 yılında yayınlanan ilk Ortaöğretim Tarih Ders Kitapları, Türklerin tarih sahnesindeki lider rolünü vurgulamış ve bu anlatı, genç nesillerin millî kimlik bilinciyle yetişmesini amaçlamıştır (Akşit, 2003).

Bu ders kitaplarında kullanılan dil ve içerik, milliyetçi unsurları öne çıkarırken, modernleşme sürecine uygun bir ulusal kimlik oluşturmayı hedeflemiştir. Özellikle, "Türk milletinin kahramanlıkları" ve "Türk kültürünün evrensel katkıları" gibi temalar, öğrencilere bir aidiyet duygusu kazandırmak amacıyla sıklıkla işlenmiştir. Bunun yanı sıra, Orta Asya kökenli Türk medeniyeti, ders kitaplarında bir başlangıç noktası olarak ele alınmış ve Türk tarihinin dünya tarihindeki yeri öne çıkarılmıştır (İnönü, 2015).

Ders kitaplarının bu işlevi, yalnızca eğitim müfredatında değil, aynı zamanda toplumsal hafıza oluşturulmasında da önemli bir rol oynamıştır. Bu yaklaşım, Türk kimliğinin modernleşme sürecine entegre edilmesini sağlamış ve genç nesillerin "çağdaş medeniyet seviyesine" ulaşma hedefiyle eğitilmesine katkı sunmuştur (Koşay, 1980).

V. SPORUN İDEOLOJİK VE KÜLTÜREL İŞLEVİ

Sporun Cumhuriyet dönemi politikalarında üstlendiği en temel işlevlerden biri, millî kimliği güçlendirmek ve toplumsal dayanışmayı sağlamak olmuştur (Şahin, 2011). Özellikle Türk spor idaresinin Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı (TİCİ) (1923-1936), Türk Spor Kurumu (1936-1938), kurulmuş ve sporun Türkiye genelinde yaygınlaştırılmasında öncü bir rol üstlenmiştir (Uz, 2011). TİCİ'nin amacı, spor faaliyetleri aracılığıyla halkı birleştirmek ve millî dayanışma duygusunu artırmaktır. Ayrıca, sporcuların katıldığı uluslararası etkinlikler, modern Türk devletinin güçlü ve modern bir imajını uluslararası arenada tanıtmayı hedeflemiştir.

Osmanlı döneminde yeterince öne çıkamayan Türk kimliği ve Türklük bilinci, Osmanlı'nın yıkılışının ardından kurulan Cumhuriyet ile birlikte ön plana çıkmış ve yeni devletin adı Türkiye Cumhuriyeti olarak ilan edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti, Cumhuriyet rejimiyle birlikte gerçekleştirdiği yenilikleri ve medeni Türk kimliğini tüm dünyaya tanıtmak amacıyla spor faaliyetlerini bir propaganda aracı olarak değerlendirmiştir. Bu doğrultuda, yeni bir anlayışla oluşturulan spor teşkilatının (TİCİ) temel amaçlarından biri, sporun "Türklük için bir dış propaganda aracı" olarak kullanılmasıdır (Tici, 1923). Maarif Vekili Reşit Bey, bu anlayışı şu sözlerle ifade etmiştir: "Türk sporculuğu, yalnızca fiziksel güç alanında değil, aynı zamanda zihinsel güç alanında da Türk milletinin gücünü tüm dünyaya kanıtlamak için teşkilatlanmış bir topluluktur" (Anonim, 1933).

Kapsamlı bir devrim gerçekleştiren ve bu devrimi dünyanın gözleri önüne sererek, geçmişin tüm olumsuz izlerini kökünden silip atmak zorunda olan bir ülke, öncelikle farklı propaganda araçlarını kullanmak mecburiyetindeydi. Geçmişte milletlerin propaganda aracı genellikle estetik sanatlarını diğer ülkelere göndermek ve bir tiyatro salonunda birkaç bin kişilik bir kitleye sanatçıları alkışlatmaktan ibaretti. Ancak sinema, radyo gibi modern araçların ortaya çıkışıyla birlikte, bu sanatçılar eski rağbetlerini kaybetmiş ve yerlerini sporcu kabilelerine bırakmıştır. Çünkü bir spor müsabakasında elde edilen bir başarı, aylarca konuşulmakta ve bu sayede o ülkenin propagandası spor yoluyla etkili bir şekilde yapılabilmektedir.

Yeni bir Türk insanı imajını oluşturmak için propagandanın önemi anlaşılmıştı. Cumhuriyetin ilanıyla birlikte yapılan reformlarla Türk erkeği fesini atmış, Türk kadını ise çarşaf ve peçeden kurtularak, modern giyim ve yaşam tarzıyla Avrupalılardan farksız bir hale gelmişti. Cumhuriyetin getirdiği bu medeni dönüşümle birlikte, Türklüğün onurunu, adını ve ahlakını koruduğunu tüm dünyaya göstermek amacıyla uluslararası müsabakalarda elde edilecek başarıların önemi sık sık vurgulanıyordu. Aynı zamanda spor faaliyetlerinin, milletler arasında dostluk kurmada uluslararası diplomasiden daha etkili bir araç olduğu da ifade ediliyordu.

Bu nedenle, Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın (TİCİ) 1924 Paris Olimpiyat Oyunları'na katılması, maddi imkanların yetersiz olmasına rağmen büyük önem taşımıştır. Olimpiyatlara katılacak gençlerin, sadece kendilerini değil, aynı zamanda Türk milletini ve Türkiye'yi tanıtacakları gerçeği, bu girişimin propaganda değeri açısından öncelikli görülmesine neden olmuştur. Bu nedenle, TİCİ üzerinde toplumsal bir baskı oluşturulmuş ve gerekli maddi kaynağın sağlanması için çaba gösterilmiştir (Anonim, 1923). Bu baskının etkisiyle, Türkiye Cumhuriyeti ve Türk halkını dünya çapında tanıtmak için 1924 Paris Olimpiyatları önemli bir propaganda platformu olarak değerlendirilmiştir. Büyük maddi zorluklara rağmen, hükümet bir altının 10 lira olduğu o dönemde spor için 17.000 liralık bir bütçe ayırmış ve sporcuların bu önemli organizasyona en iyi şekilde hazırlanıp katılmaları sağlanmıştır (Morpa, 1999).

Somut bir örnek olarak, 1928 Amsterdam Olimpiyatları, Türk sporcuların modern Türkiye'yi uluslararası düzeyde temsil ettiği ilk büyük organizasyonlardan biri olarak dikkat çeker. Bu olimpiyatlara katılım, sadece sportif bir başarı değil, aynı zamanda Cumhuriyet'in millî kimliği uluslararası alanda güçlendirme çabasının bir parçasıydı (Lüleci, 2010). Türk sporcuların bu etkinliklerde sergilediği disiplin ve performans, yeni bir ulusal imajın inşasında etkili olmuştur.

Cumhuriyet'in spor politikaları, ulusal bayramlarda düzenlenen spor müsabakaları ve gösterilerle de somutlaşmıştır. Örneğin, 19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı, Cumhuriyet'in spor ve gençlik politikalarının en görünür yüzlerinden biri olmuştur. Bu bayram, gençlerin fiziksel ve zihinsel olarak güçlü bireyler olmasının millî kalkınma ve dayanışma açısından önemini vurgulamıştır (Yılmaz, 2014).

Cumhuriyet'in spor politikalarının bir diğer önemli boyutu, sporun eğitimsel bir araç olarak kullanılmasıdır. Bu dönemde beden eğitimi, okullarda zorunlu bir ders olarak müfredata eklenmiş ve genç nesillerin fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişimlerini desteklemek amacıyla tasarlanmıştır (Şahin, 2011). Atatürk'ün "Zeki, çevik ve ahlaklı gençlik" hedefi, bu dönemin eğitim ve spor politikalarının temelini oluşturmuştur.

Somut bir örnek olarak, 1936 yılında Ankara'da kurulan Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümü, modern beden eğitimi öğretmenleri yetiştirmek için önemli bir adım olmuştur. Bu kurum, modern spor eğitiminin Türkiye genelinde yayılmasını sağlamış ve sporun gençlik üzerindeki eğitici etkisini artırmıştır (Lüleci, 2010).

Sporun toplum üzerindeki etkisi sadece gençlerle sınırlı kalmamış, halk sporları etkinlikleriyle de geniş kitlelere ulaşılmıştır. Örneğin, halkın fiziksel dayanıklılığını artırmak amacıyla kırsal alanlarda düzenlenen köy spor etkinlikleri, toplumun tüm kesimlerini sporla tanıştırmayı hedeflemiştir (Yılmaz, 2014). Bu etkinlikler, toplumsal dayanışmayı ve millî birlik duygusunu güçlendirmede önemli bir araç olarak görülmüştür.

VI. TÜRK İDMAN CEMİYETLERİ İTTİFAKI'NIN KURULMASI

Türk İdman Cemiyetleri İttifakı (TİCİ), 1922 yılında İstanbul'da kurulmuş ve Türkiye'de sporun kurumsallaşması açısından kritik bir rol oynamıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde bireysel ve sınırlı bir faaliyet alanına sahip olan spor, TİCİ sayesinde ulusal bir örgütlenme boyutuna taşınmıştır (Yılmaz, 2014). Kuruluşun temel amacı, yerel spor kulüplerini bir çatı altında birleştirerek sporu toplumun geneline yaymaktır.

TİCİ'nin ilk yıllarında, spor faaliyetleri özellikle büyük şehirlerde yoğunlaşmıştır. İstanbul, Ankara ve İzmir gibi merkezlerdeki spor kulüpleri, TİCİ'nin düzenlediği müsabakalara katılarak sporun kitleleşmesine katkı sağlamıştır. Bunun yanı sıra, halk spor etkinlikleri ve gençlik festivalleri, sporun kırsal alanlara ulaşmasını sağlayarak toplumsal dayanışmayı güçlendirmiştir. TİCİ, bu süreçte sporun modern bir ulusun temel taşlarından biri olarak konumlanmasında öncü bir rol üstlenmiştir (Lüleci, 2010).

1936 yılında, TİCİ'nin faaliyetleri devlet kontrolü altına alınarak Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü çatısı altında birleştirilmiştir. Bu adım, sporun daha organize bir şekilde yönetilmesini ve ulusal kalkınma planlarına entegre edilmesini sağlamıştır.

TİCİ, sporun fiziksel gelişimin ötesinde bir ideolojik araç olarak kullanılmasını hedeflemiştir. Kuruluşun temel prensipleri arasında genç nesillere millî kimlik bilinci kazandırmak, fiziksel dayanıklılığı artırmak ve toplumu modern bir ulusun bireyleri olarak şekillendirmek yer alıyordu (Şahin, 2011). Atatürk'ün "Zeki, çevik ve ahlaklı gençlik" hedefi, bu çabaların ideolojik zeminini oluşturmuştur.

Atatürk'ün şu sözleri, Türk gençliğinin milli duygularla spor alanında da özenle yetiştirilmesinin önemini vurgulamaktadır: "Her türlü spor faaliyetlerini, Türk gençliğinin milli terbiyesinin temel unsurlarından biri olarak görmek gerekir. Bu konuda hükümet, geçmişte olduğundan daha ciddi ve dikkatli bir tutum sergilemeli; Türk gençliğinin spor alanında da milli heyecanla yetiştirilmesine özen göstermelidir" (Özmaden, 2010). Bu ifadeler, gençlerin milli bilinçle şekillenmesinde sporun kritik bir rol oynadığını ve bu doğrultuda spor yöneticileri ile hükümetin bu alana daha fazla önem vermesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

TİCİ'nin faaliyetleri arasında yer alan millî bayramlardaki spor gösterileri, sporun ulusal dayanışmayı teşvik eden bir araç olarak kullanıldığını göstermektedir. Örneğin, 1927 Cumhuriyet Bayramı Spor Gösterileri, halkın katılımıyla büyük bir coşkuyla gerçekleştirilmiş ve sporun kitleleşme hâline gelmesine katkı sağlamıştır.

TİCİ, sporun yalnızca elit kesimler arasında değil, toplumun tüm tabakalarında yaygınlaştırılmasını hedeflemiştir. Bu hedef doğrultusunda kırsal bölgelerde düzenlenen halk spor etkinlikleri büyük bir öneme sahiptir. Örneğin, Anadolu'nun farklı köylerinde düzenlenen köy spor günleri, halkın spora olan ilgisini artırmış ve sporun bir yaşam biçimi olarak benimsenmesine katkıda bulunmuştur (Yılmaz, 2014).

TİCİ'nin uluslararası alandaki en önemli başarısı, 1928 Amsterdam Olimpiyatları ve 1936 Berlin Olimpiyatları gibi etkinliklerde Türkiye'yi temsil eden sporcuların organizasyonudur. Bu olimpiyatlara katılım, sadece sportif bir başarı değil, aynı zamanda Türkiye'nin modern bir ulus-devlet olarak uluslararası alanda tanınmasını sağlamıştır (Lüleci, 2010).

Cumhuriyet'in erken döneminde spor alanında başka örgütlenmeler de dikkat çekmiştir. Bunlardan biri, okullarda sporun yaygınlaşmasını teşvik eden Gençlik Teşkilatlarıdır. Bu teşkilatlar, gençlere fiziksel eğitim vermenin yanı sıra, millî değerleri aşlamayı amaçlamıştır. Örneğin, Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümü, 1936 yılında açılmış ve modern beden eğitimi öğretmenleri yetiştirilmesi açısından önemli bir adım olmuştur (Şahin, 2011).

Bir diğer önemli spor organizasyonu, işçi sınıfını hedefleyen Halk Evleri Spor Kulüpleridir. Halk Evleri, spor faaliyetlerini kültürel etkinliklerle birleştirerek hem fiziksel hem de zihinsel gelişimi desteklemiştir. Halk Evleri'nin spor kulüpleri, özellikle güreş ve atletizm gibi branşlarda halkın ilgisini çekmiş ve sporun toplumsal tabana yayılmasına yardımcı olmuştur (Yılmaz, 2014).

VII. SPOR VE TARİH ARASINDAKİ BAĞLANTILAR

7.1. Sporun Tarih Yazımındaki Temsili

Cumhuriyet'in ilk yıllarında, sporun tarih yazımındaki temsili, Türk milletinin güçlü, dayanıklı ve üstün bir millet olduğu anlatısını desteklemek amacıyla öne çıkarılmıştır. Tarih yazımı ve spor, Türk milletinin millî kimliğini pekiştirmek ve halk arasında ortak bir aidiyet duygusu oluşturmak için bir arada kullanılmıştır (Turan, 2017).

Cumhuriyet dönemi tarih yazımında, eski Türk milletlerinin fiziksel üstünlükleri ve sportif başarıları sıkça vurgulanmıştır. Türklerin atlı sporları ustalıklı icra eden bir millet olduğu ve tarih boyunca bu özellikleriyle birçok medeniyet üzerinde etkili olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda, Türk milletinin göçebe yaşam tarzı, onların çeviklik, dayanıklılık ve fiziksel üstünlük gibi niteliklerle donatıldığını ifade etmek için bir araç olarak kullanılmıştır (Koç, 2012).

Somut bir örnek olarak, okçuluk ve binicilik, tarih yazımında Türklerin sportif başarılarını simgeleyen iki önemli faaliyet olarak öne çıkarılmıştır. Orhun Kitabelerinde Türklerin savaş meydanlarındaki başarılarının yanı sıra okçuluk ve binicilikteki ustalıkları da vurgulanmıştır. Bu anlatılar, Cumhuriyet'in ulusal tarih vizyonu ile birleşerek Türk spor kimliğinin tarihsel dayanaklarını güçlendirmiştir (Tarihbilinci.com, 2023).

Eski Türk tarihi, Cumhuriyet döneminde sporun Türk kimliğiyle bağdaştırılması için sıkça referans verilen bir alan olmuştur. Türk Tarih Tezi kapsamında, spor faaliyetlerinin Orta Asya'daki Türk boylarının fiziksel güçlerini ve üstünlüklerini sergilediği bir alan olarak sunulması dikkat çekicidir. Bu anlayışla, eski Türklerin yaşam tarzındaki sportif özellikler modern spor anlayışına ilham kaynağı olarak kabul edilmiştir (Yılmaz, 2014).

Somut bir örnek olarak, cirit oyunları, Türklerin fiziksel dayanıklılığı ve savaş becerilerini gösteren bir spor olarak tarih yazımında yer almıştır. Cumhuriyet döneminde cirit, tarihsel bir miras olarak tanımlanmış ve millî kimliğin bir parçası olarak sunulmuştur. Anadolu'nun farklı bölgelerinde düzenlenen cirit müsabakaları, eski Türklerin savaş becerilerini genç nesillere aktarma amacı taşımıştır (Şahin, 2011).

Bir diğer örnek, Türklerin savaş meydanlarında gösterdikleri dayanıklılık ve hızın modern sporlarla ilişkilendirilmesidir. Türk güreşi, bu bağlamda tarihsel bir spor dalı olarak yeniden yapılandırılmış ve uluslararası organizasyonlarda Türk kimliğini temsil eden bir unsur olarak kullanılmıştır. Cumhuriyet döneminde güreş, sadece fiziksel bir spor dalı değil, aynı zamanda Türklerin tarih boyunca fiziksel üstünlüklerinin sembolü olarak kabul edilmiştir (Tarihbilimi.net, 2023).

7.2. Tarih Ders Kitaplarında Spor

Tarih ders kitaplarında, sporun geçmişteki Türk toplumlarının günlük yaşamlarının ve askerî güçlerinin bir parçası olduğu vurgulanmıştır. Özellikle, Türklerin göçebe yaşam tarzı nedeniyle sporun hayatlarında önemli bir yer tuttuğuna değinilmiştir. Bu bağlamda, atlı sporlar ve güreş gibi faaliyetlerin Türklerin fiziksel üstünlüklerinin bir kanıtı olarak sunulduğu görülmektedir (Akşit, 2003).

Ders kitapları, sporun yalnızca fiziksel bir aktivite değil, aynı zamanda millî kimlik inşasının bir parçası olduğunu vurgulamıştır. Örneğin, cirit gibi geleneksel sporların gençlere millî gurur kazandırdığı ifade edilmiştir (Şahin, 2011). Ayrıca, Atatürk'ün spora verdiği önem ve "Zeki, çevik ve ahlaklı gençlik" hedefi, sporun modern Türkiye'nin inşasındaki rolüne dikkat çekmiştir (Yılmaz, 2014).

Lise Tarih Kitaplarında, sporun sadece bireysel bir faaliyet değil, millî bir sorumluluk olarak ele alınması gerektiği işlenmiştir. Türk spor tarihine dair bölümlerde güreşçi Koca Yusuf gibi isimlere ve onların başarılarına örnekler verilmiştir. Atatürk'ün sporu toplumsal kalkınmanın bir parçası olarak görmesi, beden eğitimi ve halk oyunları etkinlikleriyle desteklenmiştir.

Maarif Vekâletinin beden eğitimi müfredatına dair çalışmaları ele alınmıştır. Özellikle Halkevleri ve spor kulüplerinin gençleri eğitime ve milli kültürü pekiştirme işlevi vurgulanmıştır. Geleneksel sporların modernleştirilerek ulusal bir değer olarak korunması gerektiği ifade edilmiştir.

1930'lar İlköğretim Ders Kitaplarında Türkler Orta Asya'da göçebe bir yaşam sürerken güçlü bedenlere sahip olmak zorundaydılar. Ata binmek, ok atmak, kılıç kullanmak, onların en büyük becerilerindendi. Bu sporlar sayesinde ordularımız her zaman güçlü olmuştur (MEB, 1930) ifadeleri yer almaktadır.

1940'lar Ortaöğretim Ders Kitaplarında ise Cumhuriyet rejimi, sporun yalnızca bir eğlence olmadığını, milli kalkınmanın ve toplumsal birliğin önemli bir unsuru olduğunu kabul etmiştir. Bu nedenle spor etkinlikleri, gençliğin eğitiminin vazgeçilmez bir parçası hâline getirilmiştir (Güven, 2000) ifadesine yer verilmiştir.

VIII. ULUSLARARASI ARENADA SPOR VE MİLLÎ PRESTİJ

Cumhuriyet'in erken döneminde Türkiye, sporun uluslararası boyutunu modernleşme ve ulus inşası sürecinin bir parçası olarak değerlendirmiştir. Spor, uluslararası alanda Türkiye'nin hem millî prestij kazanması hem de modern bir ulus-devlet olarak tanınması için stratejik bir araç olarak kullanılmıştır. Bu dönemde, spor faaliyetleri ve uluslararası müsabakalara katılım, modernleşme vizyonunun en görünür yüzlerinden biri olmuştur (Yılmaz, 2014).

Türkiye'nin uluslararası spor etkinliklerine katılımı, Cumhuriyet'in yeni kimliğini dünyaya tanıtmaya amacını taşımıştır. Bu çerçevede, olimpiyatlardan bölgesel müsabakalara kadar pek çok organizasyona katılım sağlanmıştır. Bu organizasyonlardan bazıları şunlardır:

1924 Paris Olimpiyatları: Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk olimpiyat deneyimidir. Bu katılım, yeni kurulan Cumhuriyet'in uluslararası alanda kabul görmesi için önemli bir fırsat yaratmıştır. Paris Olimpiyatları'na katılan Türk sporcuların performansları çok yüksek olmasa da bu katılım Türkiye'nin uluslararası spor sahnesine adım attığını göstermiştir (Lüleci, 2010).

1936 Berlin Olimpiyatları: Türk sporcuların özellikle güreş dalında kazandığı başarılar, Türkiye'nin uluslararası prestijini artırmıştır. Yaşar Erkan, bu olimpiyatlarda Türkiye'ye güreşte altın madalya kazandıran ilk sporcu olmuştur. Bu başarı, hem Cumhuriyet'in sporu ulusal kimlik inşasında nasıl kullandığını hem de uluslararası alandaki modernleşme çabalarının bir sonucunu göstermiştir (Tarihbilimi.net, 2023).

Balkan Oyunları (1930'lar): Türkiye'nin bölgesel düzeyde prestij kazanmasını sağlayan bir diğer etkinliktir. Bu organizasyonlar, Türkiye'nin Balkan ülkeleriyle olan siyasi ve kültürel ilişkilerini spor aracılığıyla güçlendirmeyi hedeflemiştir. Türk sporcuların futbol, güreş ve atletizm gibi dallarda kazandığı başarılar, bölgesel alandaki millî prestiji artırmıştır (Şahin, 2011).

İlk Millî Futbol Maçı (1923): Türkiye, Cumhuriyet'in ilanından kısa bir süre sonra, Romanya ile yaptığı ilk millî futbol maçında sahaya çıkmıştır. Bu maç, Türkiye'nin modern spor anlayışını uluslararası alanda sergilemesinin bir göstergesi olmuştur. Maçın İstanbul'da oynanması, Türkiye'nin uluslararası ilişkilerde sporu bir diplomasi aracı olarak kullanmaya başladığını göstermiştir (Turan, 2017).

Cumhuriyetin ilk yıllarında uluslararası müsabakalarda istenilen sportif başarılar elde edilememesine rağmen, Ankara'nın bu organizasyonlara büyük önem verdiği görülmektedir. Spor, henüz profesyonel ve örgütlü kurumlarla desteklenmediğinden, müsabakalar genellikle başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Ancak, bu tür etkinlikler, Türkiye'yi uluslararası alanda tanıtmak açısından değerli bir araç olarak görülmüştür. Paris'te alınan olumsuz sonuçların ardından Cumhuriyet gazetesinde yer alan ifadeler, dönemin uluslararası sportif faaliyetlere atfettiği önemi açıkça ortaya koymaktadır.

“... Mağlup bile olsak Türklerin öyle zan edildiği gibi şalvar içinde kımldamaya üşenen insanlar değil, onlar gibi hatta onlara nispetle daha çelimsiz daha naif mahluklar olduğunu, aralarında onlar gibi medeni sporlarla alakadar bir gençlik kitlesi bulunduğunu bütün dünyaya

tanıtılmış olacak, biz de varız diyebilecektik. Bu öyle bir şey idi ki en büyük propagandalar Türk sporcularının temin edebileceği şerefın fasahatı yanında pek sönük kalacaktı...” (Cumhuriyet, 24 Haziran 1924, s.3)

Bu açıklamadan da anlaşılacağı üzere, Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan hemen sonra Osmanlı modernleşmesinin bir devamı olarak, Batı kapitalist toplumuna entegre olmayı ve yeni kurulan devletin modern bir Batı toplumuna ne kadar benzediğini göstermeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda, sportif organizasyonlar bir araç olarak kullanılmıştır. Bu katılımlarda sportif başarılarından ziyade, ülkenin tanıtımı ve propagandası ön planda tutulmuştur. Aynı zamanda, Türklerin Batı'daki diğer etnik gruplar gibi gelişmiş bir toplum olduğunu vurgulamak ve inşa sürecindeki milli kimliği sportif alanda temsil etmek amaçlanmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında, Türkiye'nin uluslararası sportif müsabakalara yaklaşımı, sportif başarıdan çok ülkenin uluslararası alanda tanıtımı ve temsil edilmesine odaklanmış olsa da ilerleyen dönemde milli ruh, gurur ve şerefe vurgu yapılarak alınan ağır yenilgiler ciddi eleştirilerle karşılanmıştır. Bu bağlamda, Türkiye'de sporun çatı kurumu olan Türk İdman Cemiyetleri İttifakı'nın (TİCİ) dördüncü kongresinde, milli duyguların gelişimi için Türk sporcuların uluslararası müsabakalarda sürekli başarı sağlamaları gerektiği ve başarı oranlarını artırmalarının bir zorunluluk olduğu ifade edilmiştir (Özmaden, 2010). Altıncı kongrede ise, milli gururun ve şerefın gerektirdiği şekilde Türkiye'nin sportif alanda temsil edilmesinin önemi vurgulanmıştır (Özmaden, 2010).

Bu dönemde, sportif faaliyetler tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de milliyetçi duyguların pekiştirildiği bir alan olarak öne çıkmıştır. Türkiye'de siyasal iktidar, sporun ortak bir kimlik oluşturma potansiyelinden faydalanırken, ülke içinde kulüpçülük ve bireysel spor anlayışına karşı bir tutum benimsemiştir. Kurucu kadro, "kaynaşmış, sınıfsız, imtiyazsız" bir toplum ideali doğrultusunda, bir yandan kulüpçülük faaliyetlerini ve bireyci yaklaşımları sınırlamaya çalışırken (Aktükün, 2010), diğer yandan sportif faaliyetleri uluslararası alanda bir kolektif mücadele aracı haline getirerek ulusal kimliğin ve milliyetçiliğin bir simgesi yapmaya gayret etmiştir. Uluslararası spor faaliyetleri ile ilgili birkaç örnek verilebilir:

Kadın Sporcuların Katılımı: 1936 Berlin Olimpiyatları'nda Türk kadın sporcuların yer alması, Türkiye'nin kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki modernleşme çabalarını sergilemiştir. Bu katılım, Türkiye'nin Batı ülkeleriyle rekabet edebilir bir ulus olduğunu göstermesi açısından büyük önem taşır (Koç, 2012).

Güreş ve Dünya Şampiyonaları: Güreş, tarih boyunca Türk milletinin fiziksel gücünü temsil eden bir spor dalı olarak görülmüş ve uluslararası arenada da bu rolünü sürdürmüştür. Yaşar Doğu, 1940'larda ve 1950'lerde dünya güreş şampiyonalarında elde ettiği başarılarla Türkiye'nin güreşteki tarihsel mirasını modern dünyaya taşımıştır (Tarihbilinci.com, 2023).

Türk Bayrağı ve İstiklal Marşı: Uluslararası spor organizasyonlarında Türk sporcuların kazandığı zaferler sırasında Türk bayrağının dalgalanması ve İstiklal Marşı'nın çalınması, Türkiye'nin modern bir ulus-devlet olarak tanınmasını sağlamış ve ulusal gururun artmasına katkıda bulunmuştur (Akşit, 2003).

Futbol ve Avrupa Kupaları: Türkiye'nin 1950'lerden itibaren Avrupa futbol müsabakalarına katılımı, sporun uluslararası düzeyde Türkiye'nin modernleşme çabalarındaki önemini pekiştirmiştir. İlk dönemlerde kazanılan başarılar, Türkiye'nin uluslararası spor sahnesindeki varlığını güçlendirmiştir (Lüleci, 2010).

Spor, aynı zamanda kültürel tanıtımın bir aracı olarak kullanılmıştır. Türk sporcuların uluslararası müsabakalarda gösterdiği performanslar, Türk kültürünü tanıtmanın yanı sıra millî birlik ve dayanışmayı uluslararası düzeye taşımıştır. Örneğin:

Cirit Oyunları: Cirit, uluslararası kültür festivallerinde sergilenerek Türk spor geleneğinin dünya çapında tanıtılmasında önemli bir rol oynamıştır (Şahin, 2011).

Okçuluk: Türk okçuluk geleneği, modern spor etkinliklerinde Türk milletinin tarihî gücünü yansıtan bir unsur olarak öne çıkarılmıştır (Yılmaz, 2014).

IX. TARİH VE SPORUN EĞİTİMDEKİ YANSIMALARI

Cumhuriyet dönemi beden eğitimi ders kitapları, genç nesillerin fiziksel becerilerini geliştirmekle kalmamış, aynı zamanda millî kimlik inşasına yönelik ideolojik bir eğitim aracı olarak tasarlanmıştır. Bu kitaplarda yer alan müfredat, Türk milletinin tarihî başarılarını vurgulayan spor etkinlikleri ile modern birey anlayışını birleştirmiştir. Aşağıda, somut örneklerle bu müfredatın nasıl millî kimliği şekillendirdiği ele alınmıştır.

9.1. Geleneksel Türk Sporlarının Vurgulanması

9.1.1. Güreş

Beden eğitimi kitaplarında, güreş Türk milletinin fiziksel gücünü ve dayanıklılığını simgeleyen bir spor dalı olarak sunulmuştur. Güreşin, Türklerin tarih boyunca askerî başarılarındaki rolü vurgulanmış ve gençlere bu geleneği sürdürme çağrısı yapılmıştır.

1936 tarihli bir beden eğitimi kitabında şu ifadeye yer verilmiştir: Güreş, Türk milletinin tarihî bir spordur. Her genç Türk, güreşte ustalık kazanarak milletinin gücünü temsil etmelidir (Kayalı, 2010).

9.1.2. Cirit

Cirit, Türklerin savaş becerilerini geliştiren bir spor olarak sunulmuş ve beden eğitimi kitaplarında yer almıştır. Cirit oyunlarının, tarihî bir miras olduğu kadar fiziksel çeviklik ve stratejik düşünce geliştirme açısından da önemli olduğu belirtilmiştir.

Cirit sporu milli kültürümüzün bir parçası olan çeviklik, ustalık, beceri, zekâ, yiğitlik, bağışlama gibi erdemlik özelliklerini yansıtır. Kültürümüze ve kimliğimize dair özellikleriyle uluslararası düzeyde fark edilebileceğimiz bir spordur. Cirit, Türklerin kahramanlık ruhunu yaşatan bir oyundur. Bu spor, gençlerimizi çeviklik ve cesaretle donatır (Karcıoğlu, 2017).

9.1.3. Okçuluk

Okçuluk, Türklerin Orta Asya'dan itibaren geliştirdikleri bir savaş sporu olarak beden eğitimi kitaplarında yer bulmuştur. Öğrencilerden bu sporun tarihî anlamını kavramaları ve okçuluğu bir miras olarak sahiplenmeleri beklenmiştir.

1934 tarihli bir kitabın okçuluk bölümü şu ifadelerle başlar: Okçuluk, Türk milletinin düşmana karşı üstünlük kurmasını sağlayan tarihî bir beceridir. Her Türk genci, bu sporda ustalaşarak atalarının yolundan gitmelidir (Yılmaz, 2014).

9.2. Modern Sporların Tanıtımı

9.2.1. Futbol

Futbol, gençlere disiplin, takım çalışması ve stratejik düşünme becerileri kazandıran bir spor olarak tanıtılmıştır. Ayrıca, uluslararası müsabakalarda Türkiye'yi temsil etmenin bir aracı olarak görülmüştür.

Orta Asya Türklerinin, kız ve erkeklerden oluşan karma takımlarla, topa elle dokunmadan, sadece ayak ve kafa ile vurarak rakip kaleye göndermeye çalıştıkları bir oyun oynadıkları kaynaklarda belirtilmektedir. Ünlü Türk düşünürü Kaşgarlı Mahmut'un eseri Divan-ı Lügatit Türk'ün ilk cildinin 323. sayfasında, eski Türk boylarının Orta Asya'da oynadığı oyunlardan, örneğin Tepük, Çögen ve Top yuvarlaşmak gibi oyunların isimleri ve kavramları geçmektedir. Bu oyunlar, belirli aralıklarla yerleştirilen mızrakların arasından topu ayakla geçirerek sayı kazanma esasına dayanırdı. Toplar ise, oval biçimde dökülen kurşun üzerine keçi kılı veya keçe sarılarak hazırlanırdı (Gündüz ve Bayansalduz, 2017).

Eski Türkler, Selçuklular ve Kölemenler, tepük oyununu severek oynarken, Osmanlılar bu tür oyunlara ilgi göstermemiştir. Osmanlılar, top gibi yuvarlak nesnelere oynanan Çevgan oyununu da pek benimsememiştir. Rivayete göre, Kerbelâ olayında Hazreti Hüseyin'in başı kesildikten sonra, Şam'da Yezid'in Çevgan değneğiyle top oynadığı söylenir. Bu nedenle Osmanlı uleması, topu Hazreti Hüseyin'in başına benzeterek bu oyunlara mesafeli yaklaşmıştır. Osmanlı döneminde Güneydoğu Anadolu'daki birkaç şehir dışında Çevgan yaygın olarak oynanmamıştır (Gündüz ve Bayansalduz, 2017).

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde, Türk futbolu yurt genelinde hızlı bir şekilde örgütlenmiş ve futbol kulüplerinin sayısı beklenenden fazla artmıştır. Türkiye Futbol Federasyonu, Cumhuriyet'in ilanından hemen önce, 1923 yılında kurulmuş ve aynı yıl 21 Mayıs'ta Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği (FIFA) üyeliğine kabul edilmiştir. Türk Millî Futbol Takımı, 26 Ekim 1923'te Romanya ile İstanbul'da yaptığı maçla ilk millî karşılaşmasını gerçekleştirmiştir.

1937 tarihli bir kitapta şu ifadeler yer alır:

Futbol, gençlerimizi hem fiziksel hem de zihinsel olarak geliştirir. Bu spor, modern bir Türk milletinin dünyadaki yerini sağlamlaştırır.

9.2.2. Jimnastik

Beden eğitimi müfredatında jimnastiğe geniş yer verilmiş, bu sporun vücut dayanıklılığını artırmadaki rolü vurgulanmıştır. Özellikle askeri disiplinle ilişkilendirilerek öğrencilerin fiziksel gelişimiyle birlikte ruhsal gelişimlerine de katkı sağladığı belirtilmiştir.

1935'te yayımlanan bir kitapta şu ifadeler yer almıştır:

Jimnastik, sağlam bir vücutla birlikte disiplinli bir ruh yaratır. Türk milletinin modernleşme sürecinde bu sporun önemi büyüktür.

9.2.3. Atletizm

Atletizm, Türk gençlerinin dayanıklılığını ve hızını geliştirmek için teşvik edilmiştir. Bu spor dalının, Türklerin tarih boyunca üstün fiziksel yeteneklere sahip olduğunu kanıtladığı belirtilmiştir.

1938 tarihli bir kitapta atletizm için şu açıklama yapılmıştır:

Atletizm, Türk gençlerinin çeviklik ve dayanıklılığını artırır. Her öğrenci bu sporla milletini uluslararası arenada temsil etmeye hazırlanmalıdır.

9.3. Kadınların Spor Eğitimindeki Yeri

Cumhuriyet'in modernleşme politikalarının bir parçası olarak, kadınların spora katılımı beden eğitimi kitaplarında teşvik edilmiştir. Kadınların fiziksel ve zihinsel olarak güçlü bireyler hâline gelmesinin toplumun modernleşmesindeki rolü vurgulanmıştır.

9.3.1. Jimnastik ve Atletizm

Kadın öğrenciler için özellikle jimnastik ve atletizm, sağlık ve fiziksel gelişimi destekleyen spor dalları olarak tanıtılmıştır. 1934 tarihli bir kitapta şu ifadeler yer alır:

Türk kadını, Cumhuriyet'in kazandırdığı haklarla spor sahasında da yerini almalı ve milletine güç katmalıdır.

9.3.2. Spor ve Toplumsal Katılım

Kadınların spor yapmasının sadece bireysel bir fayda değil, aynı zamanda toplumsal kalkınma için bir gereklilik olduğu belirtilmiştir. 1936 yılında yayımlanan bir kitapta şu ifade kullanılmıştır: Kadınlarımız spor yaparak sadece kendi sağlıklarını değil, milletimizin geleceğini de korurlar.

9.3.3. Millî Bayramlar ve Spor

Beden eğitimi kitaplarında, millî bayramlarda düzenlenen spor etkinliklerine özel bir önem verilmiştir. Özellikle 19 Mayıs, gençlerin fiziksel becerilerini sergilemesi ve ulusal birlik duygusunu pekiştirmesi açısından önemli bir araç olarak görülmüştür.

1937 tarihli bir kitapta 19 Mayıs etkinlikleri şu şekilde anlatılmıştır: 19 Mayıs, Türk gençliğinin fiziksel ve zihinsel üstünlüğünü tüm dünyaya göstereceği bir bayramdır. Her genç, bugünün önemini spor etkinlikleriyle ifade etmelidir (Güven, 2009).

Cumhuriyet dönemi beden eğitimi kitapları, Türk milletinin fiziksel gücünü tarihî mirasla birleştirerek modern bireyler yetiştirme hedefiyle oluşturulmuştur. Bu kitaplarda, millî kimlik, sporun hem tarihsel hem de çağdaş değerlerle harmanlandığı bir eğitim aracı olarak vurgulanmıştır.

X. SONUÇ

Erken Cumhuriyet dönemi, tarih ve sporun birlikte ele alınarak millî kimlik inşası için önemli bir araç olarak kullanıldığı bir dönemdir. Bu dönemde spor, yalnızca fiziksel bir aktivite olmaktan çıkarak ideolojik bir araç hâline gelmiş; Türk milletinin tarihî köklerini, fiziksel üstünlüğünü ve modernleşme çabalarını bir arada temsil eden bir unsur olarak konumlandırılmıştır.

Beden eğitimi ve tarih ders kitapları, geçmişin mirasını geleceğe taşıyan birer köprü görevi üstlenmiştir. Güreş, okçuluk ve cirit gibi geleneksel sporlar, Türk milletinin tarihsel dayanıklılığını ve mücadele ruhunu simgeleyen etkinlikler olarak öne çıkarılmıştır. Aynı zamanda futbol, jimnastik ve atletizm gibi modern sporlar, ulusal kimliğin çağdaş dünya ile uyumlu hâle getirilmesinde etkili araçlar olarak değerlendirilmiştir. Atatürk'ün "Zeki, çevik ve ahlaklı gençlik" anlayışı, bu dönemde millî kimlik inşasının temel dayanağı olmuştur.

Cumhuriyet'in erken döneminde spor, yalnızca ulusal kimliği güçlendirmekle sınırlı kalmamış, aynı zamanda Türkiye'nin uluslararası alandaki modernleşme çabalarını desteklemiştir. Türkiye'nin ilk kez katıldığı 1924 Paris Olimpiyatları, sporun uluslararası bir diplomasi aracı olarak kullanıldığı önemli bir dönüm noktasıdır. 1936 Berlin Olimpiyatları'nda Türk güreşçilerinin kazandığı başarılar, Türkiye'nin ulusal gücünü ve tarihsel fiziksel üstünlüğünü dünya sahnesine taşıyan önemli örneklerdir.

Spor, Türkiye'nin modernleşme sürecinde iki temel hedefi gerçekleştirmiştir:

Ulusal Prestij ve Kimlik İnşası: Spor müsabakalarında elde edilen başarılar, Türk milletinin fiziksel ve kültürel gücünü uluslararası alanda sergileyerek ulusal prestiji artırmıştır.

Çağdaşlaşma ve Kadınların Katılımı: Cumhuriyet'in modernleşme ideallerine uygun olarak, kadınların spor faaliyetlerine katılımı teşvik edilmiş, bu durum uluslararası arenada Türkiye'nin ilerici ve çağdaş bir devlet olarak tanınmasına katkıda bulunmuştur.

Bu kazanımların değerlendirilmesi, Cumhuriyet döneminde tarih ve sporun eğitim politikalarında nasıl birleştirildiğini anlamak açısından önemli bir tarihî süreç sunmaktadır.

Gelecekteki araştırmalar için şu önerilerde bulunulabilir:

Eğitim Müfredatlarının Karşılaştırmalı Analizi: Cumhuriyet dönemindeki beden eğitimi ve tarih müfredatlarının diğer ülkelerdeki benzer programlarla karşılaştırılması, dönemin özgün yönlerini daha iyi anlamayı sağlayabilir.

Sporun Toplumsal Cinsiyet Üzerindeki Etkisi: Kadınların spor eğitimindeki rolü ve bu durumun Türk toplumundaki cinsiyet eşitliği algısına etkisi, gelecekteki araştırmalar için önemli bir alan olabilir.

Uluslararası Spor Etkinliklerinin Etkisi: Türkiye'nin uluslararası spor organizasyonlarındaki varlığının, modernleşme ve uluslararası tanınma sürecine olan etkisi daha detaylı bir şekilde incelenmelidir.

Geleneksel Spor Kültürünün Günümüzdeki Yansımaları: Geleneksel Türk sporlarının (cirit, güreş, okçuluk) günümüzdeki devamlılığı ve kültürel etkileri üzerine yapılacak çalışmalar, geçmişle günümüz arasındaki bağları güçlendirebilir.

Tarih ve sporun eğitim sistemindeki bütünleşik kullanımı, Cumhuriyet'in modernleşme ve millî kimlik inşası hedeflerini destekleyen en etkili araçlardan biri olmuştur. Spor, yalnızca fiziksel bir etkinlik değil, aynı zamanda geçmişin mirasını geleceğe taşıyan ve çağdaş dünya ile bağ kurmayı sağlayan bir köprü görevi görmüştür. Bu süreç hem ulusal prestij hem de uluslararası tanınırlık açısından önemli kazanımlarla sonuçlanmıştır.

Gelecekte yapılacak araştırmalar, bu başarıları daha derinlemesine anlamayı ve tarih ile sporun birlikte nasıl bir dönüşüm yaratabileceğini daha iyi kavramayı mümkün kılacaktır. Sporun ve tarihin bu eşsiz birlikteliği, modernleşme yolunda ilerleyen toplumlar için bir ilham kaynağı olmaya devam edecektir.

KAYNAKÇA

- Akçay, B. (2011). Türk eğitim tarihinde spor ve modernleşme süreci. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları*, 18(1), 77–92.
- Akşit, D. (2003). Atatürk ve Cumhuriyet dönemi tarih yazımı. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 14(2), 35–58.
- Aktükün, İ. (2010). Futbolun siyasi tarihine kenar notları. *Cogito*, 63, 8–26.
- Anderson, B. (2020). Hayali cemaatler: Milliyetçiliğin kökenleri ve yayılması. İstanbul: Metis Yayınları.
- Anonim. (1923). 1924 olimpiyatına iştirak edecek miyiz? *Spor Alemi*, 4(39/101), 1.
- Anonim. (1933). Maarif Vekili Reşit Galip Beyin nutku. *Olimpiyat*, (91), 8.
- Cumhuriyet Gazetesi. (1924, Haziran 24). Olimpiyatlara iştirak etmekle ne kazandık.
- Dündar, G. (2019). Mussolini İtalyası'nda spor konulu propaganda posterleri üzerine bir çalışma. *TRT Akademi*, 4(8), 310–324.
- Gündüz, M., & Bayansalduz, M. (2017). Türk toplumunun futbola yüklediği değer algılarının öğretmen adaylarının görüşleri bakımından değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2), 81–95.
- Güven, İ. (2000). Cumhuriyet döneminde beden eğitimi ve spor anlayışı. *Eğitim ve Bilim*, 25(117), 58–67.
- Güven, M. (2009). Türk eğitim sisteminde sporun rolü: Cumhuriyet dönemi uygulamaları. *Spor ve Eğitim Dergisi*, 12(4), 55–70.
- İnönü, A. (2015). Türk tarih tezi ve Cumhuriyet döneminde tarih yazımı. *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 19–42.
- Karcıoğlu, U. (2017). Türk kültüründe atın önemi ve ata sporlarımızdan atlı ciritleme oyunu. *Anasay: 3 Aylık Ulusal Hakemli Süreli Dergi*, 2, 167–198.
- Kayalı, H. (2010). Cumhuriyet'in ilk yıllarında beden eğitimi ve spor. *Türk Eğitim Tarihi Araştırmaları*, 7(2), 88–105.
- Koç, M. (2012). Türk tarih tezi ve sporun ulusal kimlik inşasındaki rolü. *Türk Spor Tarihi Dergisi*, 20(4), 88–102.
- Koşay, H. Z. (1980). Türk tarih tezi ve tarih yazıcılığı. *Türk Tarih Kurumu Yayınları*.
- Lüleci, Ö. (2010). Cumhuriyet dönemi Türkiye'sinde spor ve modernleşme süreci. *Spor ve Toplum Dergisi*, 8(3), 75–89.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1940). Ortaokul beden eğitimi kitabı: Cumhuriyet ve spor. Ankara: Devlet Matbaası.

- Morpa Spor Ansiklopedisi. (1997). Atatürk ve spor. Morpa Kültür Yayınları, 1, 11-14.
- Özmaden, M. (2010). Türkiye İdman Cemiyeti İttifakı (TİCİ) dönemi milli ruh ve milli temsil, siyasi ve milli propaganda ile ülkeyi tanıma-tanıtma çabaları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 1439–1457.
- Riordan, J. (1980). The Soviet Union and sport: The struggle for control. *The International Journal of the History of Sport*, 2(2), 213–231.
- Senn, A. (1999). *The birth of the modern German nation: The politics of national identity, 1848–1914*. Cambridge University Press.
- Şahin, B. (2011). Cumhuriyet'in ilk yıllarında spor ve millî kimlik. *Spor Bilimleri Dergisi*, 23(1), 12–25.
- Tarihbilinci.com. (2023). Türklerde spor tarihi. Online erişim: <https://www.tarihbilinci.com>
- Tarihbilimi.net. (2023). Türk güreşinin tarihi ve kimlik inşasındaki yeri. Online erişim: <https://www.tarihbilimi.net>
- TİCİ. (1923). *Teşkilat ve Nizam-ı Umumiye*. TİCİ Yayını. Ahmet İhsan Matbaası.
- Turan, Ö. (2017). Cumhuriyet dönemi spor ve tarih yazımı. *Tarih ve Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 19–34.
- Uz, A. (2011). Sporla ilgili uyuşmazlıkların çözümünde zorunlu tahkim yolu: Tahkim kurulları ve kararlarının hukuki niteliği üzerine. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2011(1), 252.
- Üstel, F. (2016). Makbul vatandaş'ın peşinde: II. Meşrutiyet'ten bugüne vatandaşlık eğitimi. *İletişim Yayınları*.
- Yılmaz, K. (2014). Cumhuriyet'in ilk yıllarında spor ve devlet politikaları. *Türk Spor Tarihi Dergisi*, 19(3), 147–161.